

POPCO

POPCO

Skarlet Tomas

Sa engleskog prevela
Ana Imširović Đorđević

Naslov originala
Scarlett Thomas:
POPCO

Copyright © Scarlett Thomas 2004
Copyright © 2015. za srpsko izdanje, Heliks

Izdavač
Heliks

Za izdavača
Brankica Stojanović

Urednik
Bojan Stojanović

Lektor
Vesna Đukić

Štampa
Artprint Media, Novi Sad

Tiraž
1000 primeraka

Prvo izdanje

Knjiga je složena
tipografskim pismom
Adobe Text Pro

ISBN: 978-86-86059-75-8

Smederevo, 2015.

www.heliks.rs

Co-funded by the
Creative Europe Programme
of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Posvećeno Frančeski Ešerst i Kuzu Venu

Prvi deo

U intervjuu posle eksperimenta, kad smo subjekte pitali zašto su uvek išli sve dalje, tipičan odgovor je glasio: „Ne bih to radio sam od sebe. Prosto sam radio ono što mi je rečeno“. Nesposobni da se usprotive autoritetu eksperimentatora, oni mu pripisuju svu odgovornost. To je stara priča o ljudima koji „samo vrše svoju dužnost“...

Iz knjige Stenlija Milgrama Poslušnost autoritetu¹

¹ Citirano po: Stenli Milgram, *Poslušnost autoritetu*, Beograd, Nolit, 1990, u prevodu Ivane Spasić. (*Prim. prev.*)

Prvo poglavlje

Stanica Pedington deluje kao da bi trebalo da je zatvorena. Kasno noću, kad saobraćajni špic uveliko zamre, stanicom odjekuje svaki zvuk i povremeno prostruji hladan, rezak vazduh s mirisom dizela. Ovo je zaista idealno vreme da budete na stanici, kada maltene niko više ne putuje. Skoro je pola dvanaest. Tražim svoj voz koji bi trebalo da krene za dvadesetak minuta. Stanica kao da je na beta-blokatorima. Ima puls, ali usporen. Lekovima izazvano opuštanje; prijatno usporenje. Je li ovaj srčani ritam zdrav, pre bi išao uz nekoga ko svaki dan skače po trambulini nego uz nekoga tako opasno brze cirkulacije kakva zagušuje stanicu u pet ili šest popodne.

Po prvi put u više nedelja nosim valjane cipele i mogu da čujem odjek svojih koraka koji po betonu sviraju lestvicu u D-duru. Ako ikada planirate da se movate po železničkim stanicama usred noći, uvek povedite računa da možete čuti sopstvene korake i, ukoliko ste iole muzikalni, pokušajte da prepoznate koje note svirate dok hodate, jer to pomaže protiv usamljenosti, mada ja nikada nisam usamljena. Noćas imam dug kaput i šešir i gotovo priželjkujem da pušim i da imam egzotičnu cigaretu u mušticli, pošto bi to zaokružilo izgled koji ide uz kaput, šešir i kofer, izgled koji prepoznajem iz filmova i špijunskih trilera, ali u stvari ne umem da ga imenujem, mada znam ljude koji bi mogli.

Znam ljude koji bi izrekli najrazličitije pretpostavke na osnovu odeće koju nosim. Pretpostavili bi da sam odabrala određen fazon. Pri pogledu na moju košulju i džemper, kazali bi: „Je l' si danas u fazonu školske uniforme, Alisa?“, ali onda bi videli i kariranu suknju, hulahopke i klasične cipele i zaključili da se radi o fazonu koji se nekada zvao stil iz Blečli parka. Nakon što imenuju moj izgled, pretpostavili bi da sam namerno odabrala takav stil, da je odeća i sve što imam pri sebi, od tašne, preko kofera, do veša, odabrano s razlogom; da me identifikuje, podari mi sopstvenu šifru

ili pečat. Čak i da nosim – kao što ranije jesam – zaista nasumično odabranu staru ili neobičnu garderobu, naprosto bi to nazvali fazonom à la buvljak ili beskućnik. To strašno mrzim. Znaju da to mrzim i to je jedan od razloga zašto to rade, pošto po nekoj logici ako pokažeš da te nervira nešto što ljudi rade, njima to postaje utoliko zabavnije.

Radim u fabrici igračaka zvanoj Korporacija Pop. Većina ljudi voli što tu radi. To je mlada kompanija koja nema propise o oblačenju, pravila i fiksno radno vreme, barem ih nema za zaposlene u ID odeljenju (odeljenje za ideje i dizajn). Naš tim, koji se ranije zvao „za istraživanje i dizajn“, ali se više tako ne zove, ima svoje malo sedište u zgradi od crvene opeke u Batersiju² i jednako je verovatno da svi noćima ostaju na poslu praveći prototipe kao i da odjednom svi čoporativno zapale na nedelju dana u Prag, da „snimaju“ trendove i prikupe podatke. Ideje su u Korporaciji Pop sve na svetu. Živimo da bismo privukli ideje: sezona ideja ne prolazi; širimo perje na repu i plešemo da bismo ih privukli; vrata su nam uvek otvorena ako konačno odluče da svrate, već pijane, kada više prestanemo i da se nadamo da ćemo ih te noći videti.

Skoro svi u ID odeljenju Korporacije Pop su vrlo ležerni. Posvećeni su korporaciji na način koji je meni nemoguć. Možda zato što sam ja odeljenje za sebe, usamljeni element. Ja sam, uprkos povezanosti s kopnom, ostrvo za sebe, novajlija i pored toga tome što sam gotovo dve godine u kompaniji, autsajder iako sam i te kako unutra. Ponekad, mada bežim od njih i njihove ležernosti, postižem jedino to da se nađem na kraju ili početku kruga, ciklusa u kome se svi već nalaze. Iduće godine će oni nositi košulje uz džempere i suknje i kosu upletenu u uredne pletenice – sasvim sigurno. Možda ću ja tada izgledati kao školarka iz Tokija, kako oni izgledaju sada, ili kao nesrećni slučaj iz svemira, kako će oni možda izgledati već naredne godine. S ljudima iz Korporacije Pop niste načisto. Ako se oblačite poput njih, uklapate se. Ako se oblačite drugačije ili nosite odeću tako suludu da oni nikad ne bi ni pomislili da to navuku na sebe, onda ste kul, smeli i individualac – i stoga se opet uklapate. Nerešiva mi je zagonetka kako da se identifikujete kao neko ko se ne uklapa, kada vas sve što vam na pamet može pasti da uradite karakteriše kao osobu koja se uklapa? Da smo deca, bilo bi lakše pobuniti se. A opet, da smo deca, možda bih u stvari želela da se uklopim.

² Uglavnom rezidencijalni kvart u južnom delu Londona. (*Prim. prev.*)

Nakon sutrašnjeg prijema u vreme ručka počeće događanje *Pop Open World* (P.O.W./POW), koje se održava u kompanijinom „Kampu za razmišljanje“ u Devonu. Korporacija Pop je treći po veličini proizvođač igračaka na svetu, dok prvo i drugo mesto drže Matel i Hasbro. Sedišta korporacije su u Japanu i Sjedinjenim Državama, a manja verzija ovde u Velikoj Britaniji. Svaka zemlja ima svoje zasebno ID odeljenje, ali sve te stvarno šašave ideje nastaju u četiri glavna Kampa za razmišljanje koji se nalaze na Islandu, u Švedskoj, Španiji i Velikoj Britaniji. Svi smo mi čuli i za ovaj kamp u Devonu, ali malo ko ga je posetio. Pošto obično godišnje POW događaje imamo na nekim stvarno super mestima, svi se pitamo zašto ove godine idemo u kompleks Korporacije Pop usred nedodije. Obično bacaju pare na ove događaje; ove godine po svoj prilici neće potrošiti skoro ništa. Moram reći da me to intrigira i sviđa mi se ideja Devona, ali poslednjih nekoliko nedelja svi u Batersiju govore stvari u stilu: „Neće valjda biti kao u Asmari?“ U tom gradu u Eritreji održan je prošlogodišnji POW. Bilo je to vrlo bizarno iskustvo. Usred obilaska jedne od fabrika Korporacije POP izbili su veliki građanski nemiri i morali smo da odletimo kući.

Reći „fabrika igračaka“ obično asociraju ljude na pufnaste stvarčice i drvene kocke; patuljke koji, u industrijski revolucionisanoj verziji Deda Mrazove pećine, čukaju čekićima, delju i trčkaju naokolo s lutkama, domaćim životinjama i slagalicama, pakujući ih u džakove koji će biti isporučeni čistoj dečici koja sede pred kaminom. A danas su igračke u stvari pre povezane s promocijama brze hrane, filmovima, interaktivnošću, „dodatnom vrednošću“, superbrendiranjem i, naravno, fokus grupama dece koju posmatraju kroz jednosmerna ogledala. Drvene kocke, bar u slučaju većine fabrika igračaka, danas se prave u skladu s matematičkom formulom koja vam govori koliko svako slovo treba da bude zastupljeno i u kojim razmerama u kolikim skupovima, kako bi deca morala imati više od jednog seta da bi valjano ispisivala reči. Ne znam da li je to tačno, ali znam koja jednačina bi to mogla da omogućiti. Navodno je neko jednom ukazao na to da smo u Korporaciji Pop počeli da koristimo ove vrste jednačina, ali je ta osoba onda otpuštena. Ni za to ne znam da li je istina. Mada ne postoji ni sto godina, Korporacija Pop ima više folkloru od pojedinih malih država, a ima i veći bruto domaći proizvod. Isti je slučaj i s drugim velikim fabrikama igračaka.

Folklor je, kao i sve drugo, deo zabave. Kada radite u fabrici igračaka, sve je prožeto zabavom. Možda ste čuli za izraze kao što su „štreberski kul“ i „ružno lepo“. Ništa nije automatski ne-kul, što je drugi način da se kaže da se sve može prodati, ako znate kako. Nekim ljudima nije na prvu loptu

očigledno otkud ovaj cinični, odrasli kul svet na tržištu igračaka. Ali nama koji radimo u tom sektoru jasno je da je sav marketing u suštini usmeren na decu i tinejdžere. Upravo oni imaju na raspolaganju novac za to i teže da se uklope. Oni šire trendove kao da su vaše i teraju roditelje da kupuju stvari koje im nisu potrebne. Razmislite o svim tim popularnim izrazima koje koristimo. Mnogi shvataju da oni „dolaze“ iz školskih dvorišta i da je ono što vaš devetogodišnjak kaže svojim drugarima ove nedelje isto ono što ćete vi i vaše odrasle kolege govoriti na poslu iduće nedelje. Iako ove stvari bujaju u školskim dvorištima, često nastaju u odeljenjima za marketing. Deca imaju žešći, intenzivniji doživljaj onoga što je kul. Njihove brze smene prijatelja, faza i trendova podsećaju na one ubrzane snimke razvojnih faza cveća. Možete uspešno da im uvalite otprilike 20.000 proizvoda dok ne napune petnaestu, kada im ukus postaje manje promenljiv i počnu da kupuju manje.

Fabrike igračaka više ne prave nužno samo igračke – naše najuspešnije odeljenje je ono za video-igrice, dok se najviše ulaže u istraživanja u oblasti robotike – naprosto pravimo stvari koje klinci žele. Bavimo se novim i sjajnim, najvećim i najboljim, šljaštećim i magičnim, brzim i zarazno privlačnim. Industrija igračaka u odnosu na druge industrije ima dve velike prednosti. Naše proizvode je najlakše prodati i našim mušterijama je najlakše prodati. To, naravno, ne znači da su svi proizvodi uspešni. Ali možemo da pravimo stvari koje eksplodiraju, plutaju ili vas vode u zemlje iz snova i, ako potrefimo pravu stvar, deca će razrogačenim okicama gledati naše reklame.

Ovo ne znači da sam cinična. Nisam. Niti mrzim svoj posao. Moj posao je da stvaram nove proizvode u okviru tri brenda – prvi je za decu koja žele da budu špijuni, drugi za onu koja žele da budu detektivi, a treći za onu koja žele da se bave dešifrovanjem. Zovu se Mali špijun, Mali detektiv i Mali klikeraš – a uskoro će ih sve podvesti pod jedan brend zvani „Pssst!“ Fokus grupe i istraživanja tržišta pokazali su da klinci koji kupuju neki od mojih brendova obično kupuju sva tri i sad sam pod pritiskom da zaokružim ponudu četvrtim superbrendom namenjenim populaciji usamljene, pametne, vragolaste, ponekad traumatizovane dece, bilo dečaka ili devojčica, kojima je zajedničko da svi u stvari vole skrivanje, tajne i šunjanje naokolo u cilju špijuniranja i hvatanja zlikovaca. Ovaj četvrti brend (koji će sada postati pod-brend) biće okosnica ponovnog lansiranja ostala tri brenda. Imaćemo reklamnu kampanju; moguće na TV-u. To je veoma uzbudljivo. A veliki uspeh brenda vas stvarno čini delom ekipe u Korporaciji Pop.

Međutim – iz nekog razloga, ali meni je to veoma važno – ja ne želim da budem deo te ekipe. Ekipe me ispunjavaju osećajem neprijatnosti. Popularnost čini da se osećam neprijatno. Dakle, evo kako izgleda bežanje od modnog Gestapoa; imam sopstveni ilegalni pokret otpora: putujem dan pre njih, oblačim se u materijale koje oni ne nose, nosim kontrastne boje kada ih oni ne nose, a ne nosim kada ih oni nose. Ipak, ne putujem dan pre njih da bih se razlikovala, već zato što ne volim baš da se gužvam, zato što ne mogu da dišem bez prostora, bilo pod zemljom ili u ma kojoj vrsti emocionalno-prostornog ekvivalenta stisnutosti. Mada sam u skoro svakom drugom smislu normalna, zaista ne volim kada me dodiruju neznanci. To me tera na plač. Zato idem noćnim vozom.

Zbog tog mog „stanja“ (ljudskog, zdravstvenog, kakvog god), često stižem na odredišta dan pre ostalih putnika i, mada je takav vid putovanja moja reakcija na problem koji imam, često zaboravim taj problem i naprosto mi to bude zanimljivo iskustvo, kao kada sami plešete valcer ili pravite kolač koji ćete sami jesti.

Kofer mi je na zemlji. Odjednom me obuzme nervoza što tu stoji. Ovo nije crno-beli film; mogli bi da mi ga ukradu ili bi mogao da se uprlja. Podižem ga i gledam ka tabli sa spiskom polazaka. Moj voz kreće s devetog perona. Pitam se da li ću uživati u ovom putu. Razmišljala sam da idem kolima, ali mom morisu iz 1960. (koji sam nasledila od dede) verovatno ne bi prijalao ovako dugo putovanje. Iako se trudim da ne pridajem autu previše ljudskih osobina (što je opasnost koja ide uz rad u fabrici igračaka – čini vam se da sve što pogledate može oživeti), izgleda da mu više ne pričaju duga putovanja. Šteta, jer ja volim taj osećaj putovanja u sopstvenom balonu, pri čemu delim uspavani auto-put samo s velikim kamionima s mutnim narandžastim svetlima u stilu svemirskog broda. Ipak, i putovanje noćnim vozom je avantura, a i biću odsutna samo nekoliko dana. Planiram da se vratim čim se sve završi, u ponedeljak večer, i znam da bih bila preumorna za vožnju. Takođe, bilo bi lepo da posle popijem martini ili nešto, a ne bih da nakon toga vozim 400 kilometara do kuće. Možda ne martini. Martini sam počela da pijem zato što ga niko nije pio, ali sad ga izgleda svi vole. Još jedna zagonetka.

Krećem ka devetom peronu. Na stanici je još nekoliko ljudi: neki su na klupama, neki u bluzama s kapuljačom, neki očitio pijani ili možda beskućnici. Međutim, na nekoliko blisko postavljenih klupa je, naizgled, porodica: muškarac, žena i troje dece. Deluju umorno i mršavo i nose

odeću koja mi nije poznata. Ko su oni? Ja jesam izgubljena u svojoj fantaziji putovanja kroz vreme, s parnim lokomotivama i romantikom, ali oni kao da su zaista ispali iz drugog vremena dok tako sede na klupama i dele veknu hleba. Upravo sam htela da skrenem pogled i produžim, kad sam primetila da jedno od dece čita knjigu s crvenim koricama. Da li je ovo taj trenutak koji pisci verovatno stalno doživljavaju, ali ja nisam nikada? Da li to sitno, žgoljavo detence koje izgleda izgubljeno čita jednu od knjiga iz edicija koje ja stvaram? Približavam se klupi i naprežem oči. Kada sam prišla dovoljno blizu da mogu videti, knjige više nije bilo i dete je držalo crvenu kutiju za hranu. Dok sam hodala dalje ka svom peronu, učinilo mi se da negde iz krova stanica dopire huk sove.

Drugo poglavlje

Konduktar me vodi do mog kupea. Ima krevete na sprat, mada je gornji podignut i prislomljen uz zid. Tu je i lavabo s poklopcem koji morate da podignete, kao i pamučni peškirić. Na donjem krevetu je škriptava pamučna posteljina i tanko vuneno čebe.

Jedina loša strana spavaćih kupea u vozovima je ono što rade mojoj kosi. Ne znam da li je do klimatizacije, statičkog elektriciteta ili baršunastog materijala kojim su obloženi, ali zbog nečega tu moja kosa izgleda kao paperje uhvaćeno na lepljivu traku za muve. Možda je suviše što tako razmišljam. Možda kuštrava kosa budi taštinu. Čekam da mi konduktar poslednji put proveri kartu i onda zatvaram vrata pa stavljam malo vazelina na kosu (deluje poput seruma) i skupljam je pod kapu za tuširanje koju sam ponela upravo iz tog razloga. Kapa za tuširanje je ružičasto-krem, s dezenom mačića koji se igraju s klupčićima vune. Moja kosa ne reaguje dobro na vlagu, a čini se da ne uživa ni kad je previše suvo. Ona je poput krhkog visećeg vrta o kome moram stalno da brinem da ne bi svenuo ili se osušio. Često se pitam kako bih izgledala u srednjem veku i šta su ljudi radili da ukrote kosu kakva je moja pre izuma preparata za to. Da li bi bila leglo životinjskog sveta? Možda bi to bilo i pomalo zabavno.

Ogledam se u ogledalu iznad lavaboa i bezglasno smejem ćudnom odrazu. Možda bi ovo mogao da bude modni stil koji bi ih konačno sve ućutkao. Kako bi ga nazvali? Ludača iz sanatorijuma? Neko vreme se

kreveljim sama sebi, pokušavajući da izgledam što uvrnutije i zamišljajući situacije koje bih mogla da upropastim da se pojavim takva. Među njima su i porodična okupljanja i venčanja, mada ni na jedna ni na druga nikada ne idem. Da li bi mogli takvi da se seksate? Šta bi neko rekao da pokušate? Možda postoje i fetišisti koji se lože na kape za tuširanje – s obzirom da izgleda postoje sve druge vrste fetišista. Da li bi ovo mogao da bude moj fazon tokom celog POW događaja? Kad bih se samo usudila.

U starom smeđem koferu nalazi se sledeće: pidžama, neseser, patike, preparati za kosu, rezervne kape za tuširanje, šnale i gumice za kosu, rezervne gaćice, rezervne hulahopke, čista košulja, rezervni kardigan, razna druga odeća, uključujući i moju omiljenu suknju od rebrastog somota, grickalica za nokte, trzalice za gitaru (mada gitaru nisam ponela, trzalice svuda nosim), zeleni čaj, čaj od kamilice, čokolada za „hitne situacije“, termos s vrućom vodom, malo muslija, tri 1B olovke, blok za skiciranje, sveška, moje penkalo, rezač za olovke i rezervne patrone za penkalo. U manjoj torbi od grubog platna u vojničkom stilu imam dve knjige, par homeopatskih lekova, komplet za preživljavanje, tašnicu, tranzistor, duvan i rizle, dve-tri različite stvarčice i obilje crnih i belih dlaka mog mačora, Atarija.

Komplet za preživljavanje predstavlja eksperiment i sastoji se od stvari koje mislim da bi mi mogle zatrebati u takvoj situaciji, poput flastera, tableta za pročišćavanje vode, šibica, sveća, baterija, male baterijske lampe, kompasa, noža, nekoliko organskih „energetskih“ grickalica, velikog komada najlona i spasonosnog leka Rescue Remedy³. Ovaj lek je odličan skoro za sve – stanja šoka, bolesne ljubimce, klonule biljke – a pošto je u alkoholnom rastvoru, dobar je i kao antiseptik za hitne slučajeve. Kad god me boli zub, nakapam malo na bolno mesto i odmah mi bude bolje.

Komplet za preživljavanje i tranzistor su dve stvari koje bih dograbila kada bi, recimo, neprijatelj zauzeo voz, a ja imala dva minuta za beg. Ne bih zgrabila kape za tuširanje. U situaciji preživljavanja mislim da me uopšte ne bi bilo briga za kosu. Jednom sam pročitala da pri pakovanju treba da se zapitate koje stvari su vam nužne a koje su tu komforna radi, te da spakujete samo nužne potrepštine. Naravno, maltene ništa nije zaista nužno. Da sam primorana da odaberem samo apsolutno nužne stvari iz moje torbe, uzela bih samo moje homeopatske Carbo Vegetabilis tablete koje su mi potrebne zbog alergije na ubod osa i pčela. Možda i najlon,

³ Najpoznatiji od tzv. Bahovih preparata ili Bahovih kapi – proizvod koji se koristi za najrazličitije, uglavnom, hitne, namene. (*Prim. prev.*)

premda sam već zaboravila kako se koristi za sakupljanje vode. Uzela bih i ogrlicu, mada toga ne bih morala ni da se setim; visi mi oko vrata poslednjih dvadeset godina.

Sve drugo što sam ponela je u stvari luksuz; čak i fantazije o neprijatelju. Današnji neprijatelji nisu od onih koji napadaju s pešadijom ili prekreću vozove. Da li iko uopšte zna ko je danas neprijatelj? Pošto izbegavam stvaran svet koliko god mogu, obično razmišljam o „neprijatelju“ samo u kontekstu svojih brendova. Zato se stalno osvrćem, tražeći pogledom senke sumnjivaca kao iz stripova: špijuna suparničke strane ili kastriranih kriminalaca koji traže životinje ili decu da ih kidnapuju ili iskoriste za sulude eksperimente. Možda to objašnjava zašto vidim svoje kreacije i tamo gde ih nema. To je svakako čudan osećaj kakav ranije nisam imala.

Mačor mi se ne zove Atari po proizvođaču video-igrica, kao što ljudi ponekad pomisle, već po poziciji u igri Go koja, poput „šaha“ u šahu, označava položaj u kome igrač može jednim potezom da uzme protivnikovu figuru. Doduše, ne radi se o tako fatalnoj poziciji kao u šahu, pošto Go ima mnoštvo figura (kamenčića) i verovatno vam neće smetati da neke žrtvujete za sprovođenje svoje strategije. Moja mačka je crno-bela, kao i kamenčići u igri Go. U ovoj igri se radi o ravnoteži, o jinu i jangu, žrtvovanju i pobiđi. Mnoge situacije ili rečenice (a ima ih više hiljada) mogu, metaforički, da se primene na raznovrsne situacije iz života, uključujući i vojnu strategiju. Atari se tako zove zato što njegove crne i bele dlake izgledaju kao da se nadmeću i stalno opadaju, kao da konstantno gube u Atari pozicijama jedne protiv drugih.

Svi u Korporaciji Pop igraju Go; to je gotovo preduslov da radite u kompaniji. Svaka fabrika igračaka ima igru koja predstavlja njen zaštitni znak, baš kao što sportski timovi imaju himne ili maskote. Za Hasbro je to očigledno Riziko koji je, uz Ukrštene reči, jedna od njihovih najprodavanijih društvenih igara. Riziko je nešto poput manje apstraktne verzije igre Go i mogu se koristiti brojne istovetne strategije. Radi se o osvajanju sveta ali, naravno, i sreći u bacanju kockice. To je tip igre za stratege na duge staze. Igra koju igraju svi u Matelu je šah. Kao i mi, vrlo su usredsređeni na strategiju. Ali dok je mi shvatamo vrlo filozofski (ne možete da pobedite a da i ne izgubite i tako dalje), oni vrlo ozbiljno shvataju vojne momente. U šahu nema uloge sreće. To je prava borbena igra, gde se pobeda ponekad ostvaruje kroz vrlo mali broj poteza. Matel je 1995. probao da preuzme Hasbro. Bila je to gadna situacija.

Svake godine u Korporaciji Pop održavamo veliki turnir u Gou zbog koga se svi jako uzbuđuju. Prošle godine nisam prošla prvi krug, pošto sam u prvih nekoliko poteza jedine odigrane partije napravila prostu grešku. Korporacija Pop počev od 1992. godine nudi nagradu od milion dolara onome ko napiše kompjuterski program koji može da pobedi profesionalnog igrača ove igre. Niko je do sada nije dobio. Obični šahovski programi danas pobeđuju svetske velemajestore, ali niko još nije napravio kompjuterizovanu verziju igre Go koju ne može da pobedi bilo ko iznad nivoa početnika ili deteta. A ipak, pravila igre su vrlo jednostavna. Imate tablu sa 19 x 19 polja, poput velike šahovske table, i dva igrača – jedan igra s belim, drugi sa crnim kamenčićima i naizmenično povlače poteze. Kamenčiće pomerate po presecima polja (ne stavljate ih u same kvadrate) u cilju osvajanja teritorije i suigračevih kamenčića. Osvajate ih bukvalno opkoljavanjem, mada ako ne pripazite može se desiti da dok to pokušavate protivnik opkoli vas. Go je igra stara 3000 godina i ima više potencijalnih situacija nego što je atoma u vasioni.

U noćnom vozu se osećate nekako tromije nego u običnom, isto kao što ste pospali nekako otežaliji nego kad ste budni. Kada se voz pokrenuo iz stanice, izvadila sam jednu knjigu i legla na mali krevet da čitam. Međutim, svetla spolja mi brzo odvlače pažnju, pa odlažem knjigu i otvaram okance iznad velikog prozora kako bih bolje videla. Prozor je zamagljen i kroz njega se baš i ne vidi šta je napolju (ili unutra što, pretpostavljam, i jeste poenta) i ne može da se otvori. Ali draž gledanja je upravo u tome što ne vidite najbolje odakle dolaze mala narandžasta i bela svetla napolju. Hipnotisana sam. Ovaj voz ne šiba do Redinga kao dnevni. On ravnomerno cupka kao da nešto nije u redu s njim. Ubrzo začujete zvuk koji podseća na bušenje i primećujete nešto što izgleda i zvuči kao varenje. Osećaj je kao u postapokaliptičnoj japanskoj video-igrici u kojoj putujete kroz grad opustošen anarhijom i ratom, s velikim mačem i, verovatno, nekim magičnim činima. Ne mogu da čitam pored svih tih dešavanja, pa se uvlačim pod pokrivač i ležim slušajući i gledajući sve dok konačno ne zaspi.

Malo pre četiri ujutru čujem lagano kucanje na vratima. Kroz san razaznajem da mi nepoznati glas govori nešto u stilu *Buđenje*. Osećam se kao da sam dremnula tek pet minuta i vrlo teško otvaram oči.

Vrata se polako otvaraju. „Voda za vas“, šapuće žena, dodajući mi mali poslužavnik. „Bićemo u Njutonu za petnaest minuta“, dodaje.

Kroz otvorena vrata iz hodnika dopire potpuni mir i gotovo da mogu namirisati san koji izbija iz svih kupea duž hodnika. Shvatam kako zaposleni ovde moraju sve da rade nežno, polagano, tiho. Da li ljudi koji ovde rade šapuću i kada nisu na poslu, baš kao što ja čak i mimo posla ne mogu da prestanem da razmišljam o igrama u kojima bi uživala deca od 9 do 12 godina? Dok mi se roje razne neuobičajene misli, dižem se u sedeći položaj i uzimam poslužavnik koji mi pruža, šapatom se tiho, pospano zahvališi dok mi kapa za tuširanje šuška oko ušiju.

Žena zatvara vrata – lagano – i opet sam sama. Na poslužavniku se nalazi mali čajnik i vidim da se u njemu stvarno nalazi samo vruća voda, kao što sam sinoć i tražila, plus keksići *Great Western Railway* koje izgleda daju uz sve. Uzimam vrećicu zelenog čaja iz kofera i stavljam prstohvat u vodu, posmatrajući kako se listići brzo natapaju i rastu. Duvam i minut-dva pijuckam po gutljaj, željna kofeina. Sklapam oči na pola minuta, pa ih ponovo otvaram.

Osećaj za vreme mi se poremetio i odjednom ne znam koliko mi je ostalo da se spremim pre nego što voz stane u Njuton Ebotu. Dvadeset minuta? Jedanaest? Sklona sam panici kad je reč o pravovremenom izlasku iz voza. Jednom sam maltene poslednja sišla iz kratog voza negde u blizini Kembridža. Kada sam se iskrcala i zaputila duž perona ka izlazu, čula sam kako neko nešto viče. Osvrnula sam se i ugledala čoveka u vozu koju se svim silama trudio da otvori vrata. Otvorio je prozorčić i drmao ručku sa spoljne strane vrata. „Ne mogu da otvorim prokleta vrata“, glasno je rekao. Okrenula sam se da mu pomognem, ali u tom trenutku voz se pokrenuo. U momentu ga je uhvatila panika i počeo je da udara pesnicama po spoljnoj strani vrata. „Hej“, drao se, „Ja ovde silazim!“ Bilo je prekasno da mu se bilo kako pomogne i voz je otišao dok se još čulo nešto tipa „Upomoć...“ Promašiti stanicu možda, sve u svemu, i nije tako velika tragedija; verovatno zavisi koliko bi vam bilo nezgodno da sidete na sledećoj stanici i hvatate vezu da se vratite. U mom slučaju, ako propustim Njuton Ebot, moraću da se vozim sve do Plimuta i tamo onda čekam otprilike dva sata da bih se vratila. Vozne linije su ređe usred noći.

Grickajući musli iz kesice i srkućuci čaj, skidam pidžamu i oblačim isto što sam skinula pre samo nekoliko sati, ali ne mogu više da gledam te cipele, pa umesto njih obuvam patike. To znači da moram da upakujem cipele u maleni već prenatrpani kofer. Za to mi treba dobrih 90 sekundi, što je desetina ukupnog vremena koje imam da se spremim i izađem iz voza. Pomalo usplahirena, iskačem u hodnik i tamo čekam, čini mi se, još

dva sata, da voz konačno uspori, izdrmusu se i stane. Vreme se poigrava sa mnom, kao i obično.

Ja sam jedina koja silazi u Njuton Ebotu. Prvo primećujem kako je vazduh ovde čist i hladan. Voz odlazi iz stanice i nastupa skoro poražavajuća tišina koju prekida tek poj usamljene ptice sa drveta preko puta. Nikada nisam bila ovde i ne znam šta da očekujem. Kada sam uzimala vožnju kartu saznala sam samo da ovo nije najbliža stanica Her Holu, ali jeste najbliža na kojoj staje noćni voz. Pronašla sam informaciju da bi taksi odavde do Her Hola trebalo da košta reda veličine 20 funti, dok bi me ako siđem u Plimutu koštao blizu 50 funti. Sve su to troškovi, i to troškovi koje ću u nekom trenutku možda morati da pravdam. Moja noćna putovanja su do sada prolazila, ali ne bih volela da moram da objašnjavam zašto sam potrošila 50 funti na taksi, pre zore, za putovanje do mesta do koga će svi ostali stići uz normalne, niže troškove.

Noćno putovanje ponekad može da vas rastuži. Ako vas tokom putovanja noću uhvati depresija, setite se da je to avantura i da ćete više videti kada se nađete napolju budni i razmrdani u vreme kada većina ljudi još spava. Kako je uzbudljivo stići u mesto u kome nikad niste bili pre izlaska sunca i dok nema žive duše. To je osećaj kao kada biste izašli na površinu zemlje posle pada bombe koji ste od svih na svetu samo vi preživeli – zahvaljujući, recimo, nekom super bunkeru. To je prizor pustog sveta koji kao da su ljudi napustili u žurbi. Meni noćna putovanja odgovaraju, zaista mi pričaju. Ne plašim se mraka, a ni neznanaca. Ranije sam se plašila, ali ispostavilo se da je strah samo u glavi. Kada se oslobodite strahova od toga da, recimo, hodate sami kroz grad u gluvo doba noći ili se nađete sami u mračnoj šumi, brzo ćete shvatiti da je jedino čega se plašite u stvari samoća. Ja podsetim sebe da znam šta mi je činiti u slučaju raznih strašnih događaja – uglavnom zato što to proučavam za posao – i da se ne plašim da budem sama, i krenem ka izlazu iz stanice.

Na parking u male stanice stoje dva-tri taksija u kojima poluosnuli vozači puše zamotane cigarete ili slušaju noćni program radio-stanica. Kada svane, uzeću neki od ovih taksija. Ne mogu da se pojavim u Her Holu u pet ujutru; to bi bilo previše čudno. Zato planiram da istražim ovaj mali/veliki grad pod okriljem mraka, da vidim hoće li mi podariti neke zanimljive ili korisne ideje i potom pronađem mesto za doručak. To je još jedna navika s posla: možete da opravdate najčudnije postupke time što će vam to možda „dati ideju“. To u stvari nije puki izgovor – neobični događaji i izmeštanja često zaista daju više ideja od bilo čega drugog. Rutina

ubija kreativno mišljenje; to je opštepoznato. To je, slučajno, i jedno od brojnih gesla Korporacije Pop koje je sve smislio naš ludi/biljantni direktor Stiv „Mek“ Mekdonald.

Zbog ovog kofera verovatno izgledam kao begunac, razmišljam izlazeći iz stanice i skrećući desno, ka malom nizu prodavnica. Pošto nema nikoga ko bi me video i bilo šta pomislio, odjednom se pitam da li uopšte postojim. Pošto sam u patikama, više ne čujem odjek svojih koraka i to doprinosi osećaju da u stvari ne postojim dok se tako bešumno krećem kroz nepoznati grad, pre zore, prostorom u kom me niko ne vidi.

Nedavno sam shvatila da skoro sve tehnike iz Malog špijuna, Malog detektiva i Malog klikeraša stalno koristim i u stvarnom životu, čak i ako su potpuno bespotrebne. Na primer, ako želim da osmotrim osobu ili grupu ljudi koji idu ulicom, gledaću ih u odrazu u izlozima. Krećem se nelogičnim putanjama, za slučaj da me neko prati ili beleži moje kretanje. Trudim se da nigde ne ostavljam otiske. To je počelo kao igra. Sposobnost da „postanem“ neprilagođeno dete uzrasta od 9 do 12 godina nužni je deo mog posla, a činjenica da odmah pomislim: *Super, tajni identitet – kao da uđem u telefonsku govornicu i izađem kao potpuno druga osoba s tajnim moćima!*, samo pokazuje koliko sam postala tesno povezana s psihom klinaca od 9 do 12 godina.

Stvaranje Malog klikeraša lakše mi je palo nego osmišljavanje druga dva brenda, ali bilo je i manje zabavno. Za Malog špijuna i Malog detektiva zaista sam učila nove stvari. A pošto su šifre i dešifrovanje oduvek deo mog života, to mi nije bio toliki izazov. Samo sam sela i napisala sve ono što oduvek znam. Uprkos tome, prodaje se malo bolje od druga dva seta. Ljudi iz marketinga – s kojima u današnje vreme moram da se konsultujem u vezi sa svim i svačim – kažu da je špijunaža previše „hladnoratovskom stilu“, a da posao detektiva deluje „neupečatljivo i staromodno“ deci koja žive u našem terorističko-svemirskom matiksdu od sveta. Nikad nije lako odgovoriti ovim ljudima. Pošto se Mali klikeraš prodaje neznatno bolje od druga dva brenda (mada se i drugi, uprkos tome što su „neupečatljivi“ itd., prodaju vrlo dobro), ja sam pod pritiskom da smislim nešto što će imati više tu „atmosfera provaljivanja šifara“. Sada planiram da za sledeći komplet tema bude opstanak u divljini. Recimo, da se zove Mali izviđač, mada to previše asocira na izviđački pokret i definitivno ne zvuči kul. Imam problem da smislim ime, mada mi to obično dobro ide. Naravno, sad ne mogu baš da objasnim kako je to preživljavanje nalik dešifrovanju, iako mi je to uspelo na sastanku i to

tako da su i moj šef i ljudi iz marketinga bili ubeđeni da jeste. Mislim da sam istakla interaktivne elemente (moji brendovi su svi izuzetno interaktivni, naravno, pošto zahtevaju da se savladaju razne veštine). Drugi predlog mi je bio mađioničarski komplet – Mali abrakadabra – ali odbijen je. Složili su se da bi se dobro prodavao u trenutnoj situaciji u svetu igračaka, ali zaključili su da bi prodaja stvarčica za „crnu magiju“ deci mogla da škodi opštem imidžu Korporacije Pop.

Sasvim je moguće da ni moj komplet za preživljavanje ne uđe u prodaju. Prilično često sasvim razrađeni prototipi padnu na testu u fokus grupama ili neko primeti nešto što bi moglo da naruši imidž Korporacije Pop ili navede nekog da podnese tužbu. S proizvodima za decu morate da budete jako pažljivi. U vezi sa ovim kompletom na sastanku su mi već rekli da „istaknem elemente preživljavanja u dvorištu iza kuće“, tj. da ne kažem deci uzrasta od 9 do 12 godina da stvarno zapucaju u divljinu i probaju da prežive. I mada mi to teško pada, moram da uzmem u obzir i sve one obeshrabrujuće statističke podatke o tome da decu više ne zanimaju „tradicionalne“ igračke. Danas sve mlađa deca radije posežu za CD-ovima, kompjuterizovanim spravicama i video-igricama. Nekad se čini kako se od nas koji smo zaglavljani u „tradicionalnijim“ oblastima industrije igračaka danas traži da uradimo više od pukog stvaranja dekorativnih likova za pakovanja za hamburgere, pahuljice za doručak, stripove i filmove. U jednom trenutku su mi sugerisali da bismo moje brendove mogli da „modernizujemo“ tako što bismo svaki povezali s već postojećim likom: detektivom i majstorom borilačkih veština iz jednog japanskog crtača; klintem špijunom iz jednog visokobudžetnog filma za letnji raspust. Drago mi je što do toga nije došlo.

Idem tako ovom nepoznatom ulicom u ovom nepoznatom gradu i razmišljam kako izgledam kao begunac i to mi zaista odmah budi ideje za komplet za preživljavanje. Zvuči čudno, ali pada mi na pamet da bi neko od „mojih“ (i to zvuči čudno, to da su „moji“) klinaca između 9 i 12 godina možda mogao biti tako traumatizovan i usamljen da stvarno pobjegne od kuće i proba da koristi komplet za preživljavanje u stvarnim životnim situacijama, a ne u dvorištu iza kuće. U svakom slučaju, zapitah se šta bi se desilo da tako pobjegnute i nađete se ovde, u ovom gradu, sa ovim poznatim prodavnicama koje bacaju nepoznate tamne senke, dok vas roditelji traže. Ali... možda vas roditelji ne traže. Možda ih je otela neka biotehnoška kompanija i veliki zlikovac želi da uhvati i vas – potrebni

ste kompaniji da bi kompletirala porodicu i na taj način i gene potrebne za svoj opaki eksperiment. Šta biste radili? Kuda biste krenuli?

U poslednje vreme dosta razmišljam o otmicama. Sve je započelo kada sam pročitala jednu knjigu koja se vukla po kancelariji, o razumevanju straha u marketingu usmerenom na decu. Recimo, piše kako bi mogao da se proizvede jastuk koji govori u koji bi roditelj mogao da nasnimi umirujuće reči koje dete, ako se probudi uplašeno i samo, može čuti prostim pritiskom na dugme na jastuku i tako se odmah uteši. Meni to zvuči zastrašujuće i verovatno mi je probudilo sećanje iz detinjstva na period kada sam se toliko plašila da ne budem oteta da sam mesecima spavala u sobi sa bakom i dedom. Tada već nisam imala roditelje, a kamoli snimak njihovih „umirujućih“ glasova.

Danju je ova ulica verovatno puna ljudi, dobrih i loših. Danju nikada ne primećujete loše ljude. Stope se sa svim tim telima, mirisima, mislima, namerama, odlukama, automobilima, autobusima, mobilnim telefonima, obućom, časopisima, otkazima, brzom hranom, aferom sa vašim šefom zbog koje su vas svi opominjali. Ne. Šta bi dete ovde videlo tokom dana? Prodavnice igračaka, pomislim približavajući se jednoj. Sada se osećam kao da radim. U izlogu vidim proizvod koji sam pratila dok je još bio samo ideja, u fazi razvoja, u nastajanju. Moj maltene jedini prijatelj u Korporaciji Pop, Den, dizajnirao je ambalažu. Nisam sigurna šta mislim o njoj. Nije ni on. On je poklonik teorije boja.

A možda bi dete videlo samo loše ljude, bez obzira na to što su delimično stopljeni sa svima ostalima. Kažu da samo deca mogu da vide čarobna stvorenja i da odrastajući gube tu sposobnost. Isto je i sa mračnom stranom. Možda je to zato što su deca tako blizu smrti, ukoliko je smrt u nekom velikom ciklusu pre života. Deca; čarolija. Odrasli; ludilo. Možda sve to ima veze sa tim koliko ste se primakli smrti. I deca mogu da vide loše stvari i loše ljude. Mogu da vide smrt u očima. Deca u svojim fantazijama beže od smrti, ali ka čemu? Ka odrastanju? Ka tome da pre budu ubice nego ubijeni, lovci nego plen, u sredinu ciklusa gde se čovek oseća bezbednije nego na krajevima.

Nazivi brendova, nazivi brendova, nazivi brendova. (Jedno prosečno dete svakog dana biva bombardovano sa 8000 brendova. Lako bih mogla da nađem bar pola njih ovde u roku od par sati). Mala knjižara. Starinska robna kuća, koja me podseća na Božić. Ali gde biste ovde mogli da se sakrijete? Sigurno ne u nekoj ulici ili ulazu u prodavnicu. Razmišljam (već nedeljama, u stvari) o skrovištima u obliku slova A i načinima postavljanja

odeće suvom travom kako bi vam bilo toplije, kao i načinima sakupljanja i filtriranja vode. Shvatam da mi je trenutno potrebna trava pod nogama i nastavljam da hodam.

Nakon kraćeg lutanja, dolazim do terena za rekreaciju sa dve čudne mreže za kriket. Na izlizanoj veštačkoj travi vide se nedavno ispisani znakovi kredom. Nakratko se prisećam kako me je deda učio da bacam loptu u kriketu u našem malom vrtu u Kembridžu. Pretpostavljam da roditelji dece koja ovde igraju nisu mnogo stariji od mene i imaju markirane kostime, markirane naočare, kancelarijske poslove. A ipak, ja se još osećam kao dete s dedom koji igra kriket u čemu god se zatekne u datom trenutku, čak i s lulom u ustima. U mreži razapetoj između vratnica za vežbanje je velika rupa i mreža landara na povertarcu. Razmišljam o mrežama protiv komaraca i deci koja pobegnu od kuće u zemlji gde je vrućina i kako bi moj komplet funkcionisao u različitim klimama. Da li je lakše preživeti kada je vruće? Verovatno, mada tada valja brinuti da ne dehidrirate. Kada je hladno možete doslovno umreti od smrzavanja. Čini mi se zabavno što ću za ovaj proizvod morati da se pobrinem za oba problema.

Mrska mi je reč „proizvod“. Imam ideje, ali nisu neke. Jesam li došla ovde da bih dobila ideje? Da. Jesam. Zaista jesam. Nisam došla da budem sama u nepoznatom gradu usred noći zato što nemam šta drugo da radim. Uzdišem, sedam na najprljaviji komad trave na koji nailazim i otvaram torbu. Sipam vruću vodu iz termos a u šolju i spuštam je na zemlju. Ubacujem prstohvat zelenog čaja. Potom vadim pakovanje plavih rizli i u jednu stavljam gomilicu smeđeg duvana, dodajući i filter pre nego što zamotam cigaretu, stavim je u usta i zapalim. *Ne gledaj sebe spolja. Nemoj da vidiš šta drugi vide. Sediš na terenu za kriket u malom gradu i piješ čaj usred noći. To je potpuno normalno.* Ali ja sam anomalija. Noćni stvor koji živi na lišću. Zelenom koje pije i smeđem koje puši. Posmatram tako kako izlazi sunce, poput mlečnog sladoleda od pomorandže, a onda se vraćam na stanicu da uzmem taksi do Her Hola, usput svraćajući na neko neupečatljivo mesto gde doručkujem. Nikada nikome neću reći da sam noćas ovo radila. A sebi ću to objasniti kao posao.

Treće poglavlje

Ova pustopoljina je iznenađenje. Ovo je divljina, prava divljina, u kojoj možete zaista da se izgubite i umrete. Tu je nekoliko brda sa naizgled urušenim kamenim građevinama na vrhu. Tvrdave? Stare naseobine? Otkriću. Pa izmaglica, obilje izmaglice i kiše koja rominja i asocira me na providne kišobrane i kape za tuširanje. Ograđen prostor za stoku, znak „Molimo vas, čuvajte vresište“, zatim neke krupne, rundave krave i još jedna ograda za stoku. Nije još ni devet ujutru, a ja sam već skoro sasvim izgubila orijentaciju. Taksista nije progovorio ni reč od Njuton Ebota. To me pomalo nervira.

„Vresište je baš veliko“, kažem neubedljivo.

Taksista nešto frknu. Otprilike poslednjih pola sata nismo videli nijedan automobil, prodavnicu ili znak na putu. Nisam više čak ni sigurna da je ovo pravi put.

„Samo nemojte da se u njemu izgubite“, konačno progovara i smeje se.

Her Hol kroz izmaglicu deluje reckavo, ispresecano, nalik slici iz kaleidoskopa, možda poput bajkovite slike zamka sa kulama. Zamišljam da ovde žive i jednorogi i vile. Razmišljam i o zečevima⁴: o zecu i kornjači, priči koja mi se uvek dopadala, i nekoj sablasnoj knjizi glavolomki koju sam imala kao dete, u kojoj se tragalo za putokazima za pronalaženje čarobnog, zlatnog zeca. To je bilo otprilike u isto vreme kada sam se plašila otmice. Sećam se kako sam se plašila da pogledam u knjigu, za slučaj da prokljuvim gde je zlatni zec pa me kidnapuju zbog tog saznanja ili da slučajno nađem zeca pa me zato otmu. Ta knjiga o zlatnom zecu je u to vreme bila veliki hit i neko mi ju je kupio zato što sam se zanimala za dešifrovanje.

Da bi nam otvorili poveliku kapiju, taksista mora da govori preko interfona, a nisam sigurna kako to postiže, pošto je interfon minijaturan. Sada smo na dugom, krivudavom putu na čijem kraju se, interesantno, nalazi mali kružni tok. Kakvoj to kući treba sopstveni kružni tok? Ali ovo je ogromna gostinska kuća, ispostavilo se, napravljena od, mora biti, hiljada i hiljada sivih kamenih ploča. U sredini kružnog toka je velika skulptura koja iz daljine liči na džinovskog baštenskog patuljka, ali se ispostavilo da je u pitanju logo Korporacije Pop: bledoplavi brod igračka sa žutim

⁴ Naziv mesta asocira na zečeve, pošto Hare Hall – Her Hol – u bukvalnom prevodu znači *zečja dvorana*. (Prim. prev.)

jedrima i crvenim krugom u pozadini. Točkovi taksija se taru o šljunak i potrebna mu je sekunda više nego inače da se zaustavi.

Plaćam taksisti. „Mogu li, molim Vas, da dobijem račun?“, pitam ga. Uvek to pitam. Danas se zbog toga na čudan način osećam prijatnije; više nalik samoj sebi. Možda ne znam gde sam ili gde sam malopre bila, ali troškovi su mi pokriveni. Imam posao. Nekim ljudima je to važno. Taksista ispisuje račun i odlazi. Ostajem sama.

Dakle, tu sam, nekoliko sati pre ručka, što je prvi događaj tokom konferencije. Pitam se da li će biti izmaglice i kada stignu i ostali i hoće li još neko od našeg logoa pomisliti da je patuljak. Stojim na šljunku u suknji, patikama, džemperu i košulji, kose vezane u dve pletenice, sa smeđim koferom kraj nogu. Pitam se kuda sad da idem. Utom se pojavljuje neki čovek. Kreće ka meni i – o, ne. To je Stiv „Mek“ Mekdonald, naš direktor. Stoji na šljunku i deluje zbunjeno. Bože gospode. Nadala sam se da ću se „registrovati“, ili šta god se već ovde radi, a da me niko ne primeti, a potom otići u šetnju po okolini. Najgore što sam mogla da zamislim je da moje prisustvo nekoliko sati pre ručka otkrije moj šef, Karmen drugi. (Prošlog šefa smo takođe zvali Karmen. To je duga priča). Ovo je mnogo, mnogo gore od toga.

„Zdravo“, kaže on.

Da li da ga zovem Stiv, Mek ili gospodin Mekdonald? „Zdravo“, uzvraćam.

„Iz Batersija?“, pita.

„Da.“

Skoro se nasmešio. „Malo ste poranili“. Izgleda kao premijer na fotosesiji na ranču američkog predsednika. Nosi farmerke koje deluju novo, debeli džemper i zelene gumenjake. U ruci ima povodac. Težak je više milijardi.

Mrmrljam kako sam radila neko lokalno istraživanje i onda prenoćila kod prijateljice. Moj mozak se trudi da uhvati korak sa tim što izgovaram. „I prijateljica je morala da ide jutros na posao, a ima samo jedan ključ, pa...“

Subota je, greška, greška, ali čini se da je on nije primetio. Pretpostavljam da je moguće i da mi prijateljica radi subotom, ali kad sam poslednji put znala osobu koja radi subotom ujutru? Verovatno otprilike u osamnaestoj, kada je moja prijateljica Rejčel radila u nekom restoranu brze hrane. Sve što on rasejano kaže je: „Dobro“. Potom zuri u mene, kao da očekuje da uradim ono što bih inače uradila da se on nije pojavio. A ja ne znam šta je to.

„Dobro“, kažem ja. Želim da pobegnem od direktora ove globalne korporacije za koju radim, ali ne znam kuda da krenem i on zna da ja to ne znam, pa i dalje nepomično stojim, otpisujući sve ideje koje mi mozak sugerije kao neubedljive, glupe ili totalno sulude. Na kraju svakako radim nešto neubedljivo. Citiram mu jedan od brojnih motoa Stiva „Meka“ Mekdonalda, njega samog. „Ipak, rutina ubija kreativno mišljenje“, kažem, ne znajući baš zašto, dok mi sve ćelije tela, uključujući i one koje tvore ovaj čudni osmeh na licu, protestuju, vičući mozgu *dosta, dosta*. Ovo je čorsokak. On ne mrda. Ja ne mrdam. Protiče milion godina.

Konačno, dotrčava štene crnog labradora. „Ah, tu je“, kaže on, saginjući se da se pozdravi sa kucom. Ali umesto da ostane kraj njega i povoca koji se klati, ona dotrčava do mene i uzbuđeno maše repom, pri čemu joj se cela stražnja polovina tela njiše kao metronom. Volim pse. Saginjem se i mazim je, što je izgleda jako raduje. Uzbuđeno skače na mene i vidim da mi je ostavila na suknji dva blatnjava otiska šapa.

„O, jako mi je žao“, kaže Stiv Mekdonald, prilazeći i kačeći joj povodac. Dok to radi, ona skače po njemu i shvatam da je on već pomalo blatnjav. „Gospode bože, sad smo oboje blatnjavi. Zaboga.“ Potom se smeši. „I šta ćemo sad s vama?“ Na trenutak mislim da govori o kućetu, ali onda shvatam da se obraća meni.

„Prepostavljam da bi naprosto trebalo da saznam kuda da idem“, kažem ja. „Ima li nekoga...?“

„Ne, ne, ne ovako rano. Ja ću vam pokazati kuda da idete. Usput, ja sam Mek.“

Kao da to nisam znala. Pa dobro, sad makar znam kako da ga zovem. Den će verovatno prebledeti i zamucati kada čuje da sam se ovoliko približila našem vođi. Odjednom shvatam da pravim misaone beleške za anegdotu pre nego što se išta desilo. Mrzim anegdote.

U tišini idemo kroz kuću, ili bar kroz jedno njeno krilo, do malih poluzastakljenih vrata koja Mek otvara i kroz koja protičava kuca koja više nije na povocu. Neka žena tu unutra kaže nešto u stilu: „Stiv, nije ostalo još mnogo mleka“. Ovo više podseća na porodičnu nego na korporativnu situaciju i osećam se neugodno, kao da sam se pojavila u direktorovoj kući, za vikend, nepozvana. Mek zatvara vrata i obraća mi se.

„Eto“, kaže. „Ovuda.“

„Izvinite na maltretiranju“, kažem ja. „Došla bih kasnije da sam znala.“

„U redu je“, odgovara. „I – izvinite – vi ste?“

„Alisa. Alisa Batler.“

„Aha“, kaže on. „Da, kriptolog.“

Otkud zna? Da li je popamatio detalje o svakom od nekoliko hiljada kreativaca u celoj kompaniji? Moguće. To je verovatno zbog neke od onih knjiga iz oblasti menadžmenta o siru ili čemu god.⁵ *Upamtite imena svojih zaposlenih*. Ili možda nije. Čudno. *Kriptolog*. Da ne zna za mog dedu? To je još manje verovatno. Šta se dešava? Upomoć.

Iz mojih robotskih usta izlazi reč *Da*. Tako sam učtiva da me to ubija. U ovom trenutku ne želim da pričam ni sa kim, a kamoli sa Stivom Mekdonaldom. Trenutno želim jedino cigaretu. Ili možda čaj. Ili da spavam. Zaista, ali zaista želim da spustim ovaj kofer. Odlučujem da ću kada se sve ovo završi popušiti cigaretu i popiti šolju čaja i pojesti čokoladu za hitne slučajeve (mada u stvari ne volim čokoladu) i da ću plesati po svojoj sobi, gde god me na kraju smeste, smejući se i kreveljeći i duboko dišući, slaveći činjenicu da je ovo sve gotovo.

„Ako biste mogli da promenite nešto u Korporaciji Pop, šta bi to bilo?“, pita Mek, dok koračamo natrag ka kružnom toku i zavijamo nalevo niz šljunčanu stazu.

Preumorna sam za ovo. Da mogu da promenim nešto u Korporaciji Pop, otpustila bih sve iz marketinga, za početak (iako smo sada, izgleda, „svi mi odgovorni za marketing“). Ili kako bi bilo da konačno lansiramo sve one proizvode koji nisu ušli u prodaju zbog nekog istraživanja u fokus grupi dece koja su previše mlada ili stara ili naprosto previše glupa za te konkretne proizvode? A i kafemat u „zoni za opuštanje“ na drugom spratu u Batersiju koristi ključalu vodu, umesto vruće vode koja je zamalo ali ipak ne proključala – kakva je potrebna za dobru kafu. Nema parkinga. Mrzim naš logo. Mrzim ovo što se dešava u industriji igračaka. Mrzim što moram da otupljujem (njihovim rečnikom rečeno „činim pristupačnijim“) moje brendove, kako bi privukli više prosečne dece, mada su moji brendovi očito za neprilagođenu decu. Volela bih i da stavim moratorijum na konferencije zaposlenih, pod ma kakvim nazivom se održavale, kao i da budem petostruko više plaćena.

Još koračamo šljunčanom stazom i postajem svesna koliko je ovo mesto zaista veliko. Zastajemo kod male raskrsnice. Desno su teniski tereni, a levo bočni zid glavne zgrade. Šljunčana staza pravo vodi ka još jednom

⁵ Verovatno aluzija na knjigu Spensera Džonsona „Ko je maznuo moj sir?“ (Beograd, Alnari, 2003.), bestseller u stilu basne o promenama u životu i na radnom mestu. (*Prim. prev.*)

malom kružnom toku, s čije desne strane je konjušnica, a levo se odvaja druga šljunčana staza. Ne znam zašto smo stali. Možda zato što Mek još čeka da mu odgovorim na pitanje.

„Budite iskreni“, kaže on. „Ne pokušavajte da me impresionirate.“

„Ako tako kažete“, odgovaram odrešito, hvatajući na tren njegov pogled pre nego se zagledam ka konjušnici. „Volela bih da koristimo manje ambalaže i da se na svim marketinškim promocijama ne koristi jednokratna plastika“. Njegov izraz lica mi govori da nije baš to očekivao, iako Korporacija Pop sad navodno teži svim tim „ekološkim“ ciljevima. „I volela bih kad bismo mogli više da rizikujemo“, dodajem. Da li mu se to sviđa? Da, sviđa mu se. On je direktor. Oni vole priče o rizicima i opasnosti, posebno sada kada se čini da je nemoguće išta uraditi bez odobrenja odbora; bez sigurnosne mreže i padobrana. „Volela bih kad bismo mogli da budemo, pa, malo autonomniji...“

„Ne sviđa vam se što o svemu odlučuju odbori“, prekida me Mek. Klimam glavom. „Hmm. Zanimljivo.“ Pogledi nam se susreću. „Mislim da će vam ova konferencija – pardon – *događaj*, biti vrlo zanimljiv. Mada, u odbranu odbora mogu reći da kreativci ponekad zaboravljaju koliko danas košta lansiranje proizvoda. Možda bismo *svi* voleli da više rizikujemo“. Oči mu na trenutak zaiskriše pa ugasnuše, kao dve zvezde padalice. Da li to upravo primila pohvalu ili grdnju? Nisam sigurna. Dok izvlači ključ iz džepa, držanje mu od mislilačkog postaje uobičajeno poslovno. „Dobro, ako možete da sačekate ovde, vratiću se za tren.“

Ovo mesto, ili bar okruženje, miriše kao savršena spavaća soba tinejdžerke. Vazduh je čist, s mirisom cveća, nebo ispresecano pticama koje vijugaju kao da nešto slave. Odjednom mi se čini da osećam i miris nalik školskoj kantini koji se izdaleka probija kroz sve ostalo poput zardale sekire. Na trenutak mi se učini i da čujem dečju graju.

Mek se vraća s blokom za pisanje u rukama.

„Vi ste u Starom ambaru“, kaže. „Bojim se da nije tako veličanstven kao glavna zgrada, ali je makar tiho.“

„Dobro“, kažem ja, pošto ne uspevam da smislim ništa drugo. „Hvala.“

Dok idemo dalje niz šljunčanu stazu, pored konjušnice i ka drugom kružnom toku, miris školske kantine postaje jači, kao i zvuk dečje igre. Mrštim se dok pokušavam da razaznam zvukove. Ovde definitivno ima dece. Ovo su zvuci igrališta: uvek bih ih prepoznala.

„Dečja laboratorija“, objašnjava Mek.

„Molim?“

„Dečja laboratorija. To čujete. Trenutno je tu oko pedesetoro dece. Fokus grupe, posmatranje, istraživanje. Idealna lokacija za to, zar ne? Verovatno ćete uskoro upoznati neke od njih. Trenutno verovatno rade s Timom za igre čije sedište je sada, kao što možda znate, ovde u Dartmuru.“

Nisam to znala. Mislila sam da su oni svi u Berkširu.

„Video-igrice?“, pitam nesigurno.

Mek kroz smeh odgovara „Ne, ne. Prave timske igre uživo. Fudbal, hokej, kriket, pejtbol. Samo što mi, naravno, smišljamo novu igru. Ovde imamo sportsku salu i teren, tu iza čoška.“ Rukom pokazuje nadesno.

Pitam se šta misli pod tim „mi“. *Mi smišljamo novu igru.* Da li misli na nas kao Korporaciju Pop ili je stvarno i sam uključen u to? Čula sam da je ovo mesto na koje on dolazi da se odmori, iako se radi o mestu koje plaća kompanija. Da li ovde provodi vikende, baveći se ovim zdravim projektima pod vedrim nebom? Da li je tip timskog igrača? Kladim se da igra kriket. Zamišljam ga kao brzog bacača koji upućuje loptu kroz vratnice dobro tempiranim udarcima.

„Ovo je neverovatno mesto“, primećujem. I jeste – ne kažem to tek reda radi.

„Niste još videli ni pola. Nekada je ovo bio internat, ali pretpostavljam da ste to već naslutili?“

Ne, ali možda zato što sam preumorna. Ništa mu ne odgovaram.

Mek je otišao i ponovo sam sama. Nalazim se u prostoru koji je izgleda ambar preuređen u spavaonice. U sobi su četiri kreveta, međusobno odvojena nestabilnim plavim paravanima. Biram krevet u najdaljem delu sobe, kraj prozora, i pomalo neodlučno spuštam kofer. Ne sviđa mi se ideja da spavam u istoj prostoriji s drugim ljudima i iracionalno se nadam da neću ni s kim deliti ovu sobu. Pod je taman i ugaćan. Kraj svakog kreveta je ormarić, kao u bolnici, mada su svi različiti. Na mom se nalazi mala lampa, ima tri fioke i otvorenu policu na vrhu. Napravljen je od tamnog drveta, poput poda. Sedam na krevet i plavi paravan pojačava utisak bolnice, pa se osećam kao da upravo čekam na pregled. Jako sam pospana ali se ne osećam dovoljno sigurno u ovom okruženju da bih dopustila sebi bilo kakav pad budnosti.

Voda u termosu više nije toliko vruća, ali ipak pravim čaj od kamilice. Zatim motam cigaretu i pušim je naslonjena na otvoren prozor i pijuckajući čaj. Čokolada za hitne slučajeve mi više ne deluje nužno; kao ni da plesšem naokolo i slavim. Teško mi je da zaključim šta bi sledeće trebalo

da uradim. Neću da izađem iz sobe da ne bih opet srela Meka. Šta bih mu rekla? Ono je sigurno bio naš prvi i poslednji razgovor. Zamišljam kako sada ide terenskim vozilom po mleko za suprugu, smejući se pomalo pri pomisli na onu neprilagođenu devojkicu koju je malopre upoznao, a koja je malecki atom u maleckom molekulu čega god što bismo mogli da uzmemo kao metaforu za njegovu korporaciju (Virusa? Maleckog zelenog lepljivca kakve prodaju u prodavnicama igračaka? Košnice industrijskih insekata?) Vrtim dalje u glavi ovaj blesavi film o Meku: sad planira govor koji će održati posle ručka, prezrivo razmišljajući o svojim podređenima i kako će igrati kriket sa članovima glavnog odbora, a onda mi, odjednom, ponestaje ideja o bilo čemu. Nema igračaka. Nema korisnih misli. Ničega. Dete u meni starosne dobi 9–12 se nadurilo. Sve ovo je preodraslo za njega. Zevam. I, premda pokušavam to da izbegnem, slike u glavi mi se vrte sve tiše i kroz izmaglicu me uvode u san, dok ležim tako podbočena na krevetu, još uvek donekle čekajući da se pojavi neprijatelj.

Četvrto poglavlje

Mada sam imala mnoštvo nervoznih snova o tome kako ću prespavati ručak (to mi sigurno ne bi trebalo nakon što sam, vrlo sumnjivo, stigla ovde četiri sata ranije), do pola jedan sam već budna, okupana i presvučena. Jedan od raznovrsnih predmeta koje imam kod sebe je i mala kesa na naduvavanje sa vakuumskim držačima. To je prototip proizvoda koji nikada nije proizveden i koji je trebalo da se zove *Sakrij me!* ili nešto slično sa uskličnikom. (U poslednje vreme smo malo poludeli za uskličnicima, mislim zbog neke ironične ili čak postironične japanske asocijacije). Smisao ovog proizvoda je u tome da u kesu stavite stvari, izduvate sav vazduh iz nje, i onda je pomoću vakuumskih držača zalepите na neko tajno mesto, gde je neprijatelj neće videti. Proizvod nije prošao testiranja zato što ako preopterete kesu vakuumske hvataljke je neće držati. Šteta, s obzirom da se prvoj fokus grupi svideo. Prvobitno je trebalo da te kese budu deo mojih setova Mali detektiv, Mali Špijun i Mali klikeraš, pri čemu bi svaka bila prilagođena potrebnom tipu kamuflaže, ali ova koju još uvek posedujem je samo providni prototip. Stavljam unutra kreditnu karticu i par drugih važnih stvarčica i lepim je za donju dasku drvenog ormarića.

Ako se ispostavi da ću zaista deliti spavaonicu s drugim ljudima, možda ću morati da preduzmem i druge mere, ali ovo će za sada biti dovoljno.

Nemam pojma gde je ručak. Možda u glavnoj zgradi, onoj koju je Mek nazvao veličanstvenom. Odlučujem da odem tamo i proverim. Čim sam izašla iz ambara, nalećem na gomilu ljudi koji stižu noseći torbe i kofere. Izmaglica se razišla i više nije tiho. Zbog svih ovih novih zvukova razgovora, kašljanja, taksija koji pristizu, sada više ne možete da čujete meke, zadihane zvuke iz dečje laboratorije. Ne znam nikog od pridošlica koji mi idu u susret.

Biće tu ceo ID tim iz Batersija, a mnoge iz tima znam tek toliko da im kažem „zdravo“, ali cilj POW događaja je da okupi i druge posebne timove iz drugih krajeva Velike Britanije (poput kreativaca za video-igrice, pretpostavljam, mada u stvari ne znam) i ID timove koji rade na engleskom sa Islanda i iz Španije. To sam prošle nedelje saznala iz mejla upućenog svim odeljenjima koji su mi prosledili na kućnu adresu. Grupa koja se kreće ka ambaru je, pogađam, sa Islanda. Jedna devojkica u grupi ima ružičastu kosu vezanu u kikirice. Nosi majicu sa slikom nekog opskurnog nezavisnog benda i ogrlicu sa šiljcima. Ranac joj je okičen bedževima i raznim visećim objektima u bojama slatkiša: alkama za ključeve, trakama, naizgled mekanom igračkom u vidu majmunčeta. Tik pre nego što mi je uzvratila pogled, ugledah Dena iza njih kako mi maše. Nakon još malo mahanja, pobegosmo zajedno u suprotnom smeru.

„Gde ti je torba?“, pitam ga kad smo već stigli do pola brda iza ambara.

„U sobi“, kaže on. „Došao sam da te nađem. Na listi si.“

„Zašto bežimo?“

„Beg je jedina opcija“, odgovara Den.

Između ostalog, Den i ja delimo ljubav prema vojnoj strategiji i akcionim filmovima. Kod mene je to počelo sa svim onim ratnim pričama koje sam slušala od dede tokom odrastanja. Kod Dena nisam sigurna kako. Kada nam je na poslu dosta svega, izgovaramo rečenice tipa „Beg je jedina opcija“ ili „Prekidaj sve“ i slično. Nismo ljubavnici, uprkos tome što ljudi to ponekad pomisle. Jednom smo celu noć gledali besplatne pornice kada je Den dobio kablovsku televiziju, ali kada sam kasnije probala da ga odvučem u krevet rekao mi je da je *pomalo gej*. U svakom slučaju, samo smo prijatelji.

„Šta je ovde gore?“, pitam ga.

„Po mojoj mapi, staro planinsko utvrđenje.“

„Imaš mapu?“

„Pa da. I kompas. Za svaki slučaj.“

Volela bih da ja imam svoj komplet za preživljavanje. „Zar ćemo pro-pustiti ručak?“

„Nećemo. Samo da vidimo ovo i vraćamo se.“

Na vrhu brda se stvarno nalazi gomila kamenja, što celog, što izlomlje-nog, poredanog u obliku koji bi mogao da predstavlja krug, ali je možda i kvadrat. Čovek bi morao da se popne više da bi tačno video kog je oblika građevina prvobitno bila, mada nema gde da se popne jer je utvrđenje na vrhu brda.

„Odavde se sve vidi“, kaže Den, nepotrebno to ističući. Her Hol izgleda kao građevina napravljena od PopBriks kockica (naša verzija lego kockica, mada, u stvari, nije baš poželjno tako to formulisati). Vidim veliku, sivu građevinu koja predstavlja glavnu zgradu i mali aneks spojen s njom. Bliže nama vidim krov ambara u kome sam smeštena: sive škrljčane ploče na sivim ciglama. Okolo su razbacane druge PopBriks građevine: raznorazni stari ambari i beličasta zgrada s ravnim krovom – to mora da je sportska sala koju je Mek pomenuo. To što smo ovde je zapravo korisno za orijen-taciju u mestu i okolini. Mada se čini da u okolini nema ničega. Ne vidim nikakve obližnje građevine ili kuće. Desno se vidi reka, a levo je crven-kasto-smeđi put. Dok gledamo niz put, primiču se dva taksija: verovatno još ljudi pristiže na POW događaj. Denu izgleda brzo postaje dosadno da gleda dole, pa se okreće ispitivanju jedne stene. Priljubljuje oba dlana uz nju i sklapa oči. Primećujem da ima pomalo bolan izraz lica.

„Šta to radiš?“

„Pokušavam da se povežem“, ozbiljno odgovara.

„E, stvarno“, kažem kroz smeh.

„Pssst. Koncentrišem se. Stapam se sa stenom, vidim... bitku. Mnogo ratnika koji stižu uzbrdo... Moramo ih zaustaviti! Dodaj mi strele! Sakrij se!“

„Prestani. Reci mi šta znaš – ali ozbiljno.“

Den izlazi iz transa. „Utvrđenja na vrh brda su karakteristična za sred-nje i kasno gvozdeno doba“, kaže on. „Otprilike između 500. godine pre naše ere i 50. godine naše ere. Pretpostavlja se da se radi o keltskim utvrdama. U Dartmuru je sačuvano bar dvanaest ovakvih utvrđenja. Ovo nije jedno od dvanaest najpoznatijih. Ovo utvrđenje je vlasništvo Kor-poracije Pop.“

„Imaš knjigu, zar ne?“

„Nego šta.“

„Mogu li da je pozajmim?“

„Naravno. Ali samo ako mi kažeš gde si bila protekle dve nedelje.“

„Smišljala sam ideje, dušo“, odgovaram. „Preživljavanje.“

„Molim?“

„Objasniću ti kasnije. Nego, koliko je sati?“

„Ne znam.“

„Sranje. Mislila sam da imaš sat.“

„Jok.“

Jurcamo pošto nam je ostalo još tridesetak sekundi da stignemo na ručak. Ispostavlja se da nije tamo gde smo mislili. Sa ulaza u Veliku dvoranu glavne zgrade oterala nas je žena krutog izgleda uz odsečnu informaciju da je ručak u „kafeteriji“. Nije delovalo mudro pitati je gde je to tačno, pa sam, sećajući se zvukova dečje laboratorije od jutros i, pre svega, mirisa kuvane hrane, povelala Dena u smeru koji mi je Mek tada pokazao. Prošavši veliku sportsku dvoranu, jednu kućicu i omalenu zgradu modernog izgleda, konačno smo našli to mesto. Čini se da je zgrada napravljena od ostataka velike poljoprivredne građevine. Danas je to prostran, moderan pravougaonik, potpuno beo iznutra, s vidljivim hromiranim cevima. Trebalo bi da ima atmosferu školske kantine – sigurno je to bila ideja – ali se sve isuviše cakli za to. Stolovi su poređani u klasične redove, ali su oni sami neklasični – od narandžaste plastike posebno dizajniranih oblika, sa ugraviranim tablama za Go. U jednom uglu je niša za DJ-a. Jedan zid je prekriven velikim plazma ekranom na kome upravo idu usporeni snimci dece kako se igraju proizvodima Korporacije Pop. Preko puta je izdignut podest na kome su još dva plastična stola, verovatno za Meka i njemu slične. Na samoj ivici podesta je – o, Bože – flip-čart tabla. U ovom poslu nikada ne možete sasvim da izbegnete flip-čart.

Den i ja stojimo u redu i držimo tacne.

„O čemu se ovde radi?“, pita on, gledajući naokolo. „Da li je ovo neka vrsta školskog ručka?“

„Hm. Mislim da jeste. Svakako je inspirisano konceptom.“

„Da.“

Den i ja koristimo mnoge izraze preuzete od drugih ljudi kojima se tako podsmevamo. To što završavamo rečenice sa „dušo“ potiče od Katarine, asistentkinje Karmena prvog. Katarina je Ruskinja u strasnoj ljubavnoj vezi sa zapadnim kapitalizmom. Kad se vrati iz kupovine (poznate i kao „istraživanje“), ne morate da je pitate šta je kupila, pošto će ući u kancelariju,

visoko podići papirnate kese i izjaviti „Levis, dušo“, s ponosnim osmehom na licu, poput lovačkog psa koji se vratio s krvavom kokom u zubima. „Inspirisano konceptom“, „vrlo konceptualno“ i „vođeno konceptom“ jesu kritički izrazi potekli od Ričarda Forda, šefa Karmena drugog. Njegova uloga u kompaniji je da svaki čas nailazi u Batersi i razbuca sve naše ideje. „Deluje zanimljivo“, reći će on. „Ali definitivno je isuviše inspirisano konceptom“. Niko nikada nije shvatio šta mu to znači ili zašto je to loše. Zar nisu dečje igračke svakako uvek inspirisane nekim konceptom? Mada povremeno viđam Dena i mimo posla, od onog incidenta posle gledanja kablovske televizije ne vidamo se tako često. Stoga je naše prijateljstvo strogo povezano s poslom i podrazumeva se da mnogo pominjemo posao i interne šala s posla. Na poslu smo verovatno najpribližnije što možemo biti „najboljim prijateljima“, ali van posla smo i dalje tek nešto više od dva stranca.

Izbijam na početak reda.

„Vegetarijansko ili mesno?“, odsečno pita žena.

Den me gurka. „Uzmi vegetarijansko“, ciči. „Vegetarijansko. Vegetarijansko.“

„Uh! Izvinite. Vegetarijansko“, odgovaram.

Žena mi uz uzdah dodaje tanjir sa sendvičima i salatom čvrsto obmotan folijom. „Sledeći“, kaže, dodajući potom Denu isto. Ispostavlja se da su nevegetarijanci dobili paprikaš opakog izgleda.

„Kako si znao?“, pitam Dena. „Da želim vegetarijansko?“

„Zbog bivše devojke. Priča iz internata.“

Tako je to s Denom koji je „pomalo gej“. Uvek pominje bivše devojke, nikada momke. Zanimljivo.

Pošto smo maltene poslednji ušli, skoro smo i poslednji u redu. Iza nas je samo još dvoje ljudi koje ni on ni ja nikada nismo videli. Žena u plavom kombinezonu, sa slušalicama na glavi, odvodi nas do poslednjeg stola za kojim ima mesta i ja pokušavam da odgonetnem odakle su ljudi za stolom. Devojka ima dugu kosu boje karamele, smeđu haljinuavnog kroja i minduše napravljene od tamnosmeđeg perja. Tip je skroz obučen u crni pamuk, ili možda tkaninu od industrijske konoplje: pantalone s džepovima i košulju kratkih rukava. Da li su iz Berkšira? U džepu košulje ima tri hemijske olovke: zelenu, crvenu i plavu – i ima naočare s crnim okvirima. Pogledi nam se na trenutak susreću pre nego što sednemo. Na čas mi se pogrešno učinilo da će mi nešto reći, pa sam raširila oči i skoro mu

se nasmešila. Onda je skrenuo pogled i rekao nešto devojci kose boje karamele. Veza je, ako je ikada postojala, prekinuta.

Jedva smo seli kad poče muzika.

„O, gospode. Samo to ne“, kaže Den.

Ova čudna vrcava melodija mi je nepoznata. Ili možda zvuči pomalo poznato? Ipak ne. „Šta je ovo?“, pitam Dena.

„Ne znaš? A, da, ono tvoje s televizijom. Imaš sreće.“

„Ono moje s televizijom“ odnosi se na moje detinjstvo – dok sam odrastala nisam imala televizor i danas ga, mada ga imam, upotrebljavam jedino za gledanje filmova ili igranje video-igrica. Zato pretpostavljam da se radi o nekakvoj TV melodiji. Gledam ka DJ niši i postaje mi jasnije odakle dolazi ova muzika. Gurkam Dena, ali on već gleda u istom smeru.

„Gospode“, kaže on. „Žorž, mogao sam i da pretpostavim.“

Žorž Seleri je kreativni direktor Korporacije Pop. On je poput tajfuna koji tutnji kompanijom, ili možda duha koji je pohodi. On je glavni šaljivdžija u kompaniji, tip koji *zaista* više voli igračke nego sam posao; on stoji iza onih ekoloških priča. Redovno nam šalje nedeljne korporativne mejlove uz koje obično u prilogu stižu velike slike ili neprikladne šale. On je takođe direktor od koga se najpre očekuje da se pojavi negde čisto da „vidi šta radimo“ i potom povede ceo tim na večeru i u striptiz klub. On je ili Francuz odrastao u Japanu ili Japanac odrastao u Francuskoj. Ne mogu da se setim. Deluje pomalo japanski, ima između trideset i četrdeset godina i dobru frizuru. Kao i Mek, ima akcenat nasukan negde na Atlantiku.

„Vreme je za školski ručak!“, kaže Žorž u mikrofona. Primećujem da do njega stoji Mek, drži čašu vina i smeje se. „Dakle... želim vam svima dobrodošlicu na *World Event* korporacije Pop. Nemojte previše da pijete za ručkom, pošto vas po podne čeka dosta posla. O, da – prezentacija direktora i, posle nje, igre! Molim vas da se u četiri okupimo kod sportskih terena, obučeni za trčkanje. Tema ove konferencije – pardon – *dogadaja* je kako da postanemo više nalik deci. Zaboravite da je ovo posao. Mi smo Korporacija Pop! Ovo je zabava!“

Mek preuzima mikrofona od Žorža. „Da, dobro došli. Uživajte u ručku.“ To je sve što je rekao. On i Žorž se potom pridružuju ostalim direktorima, administratorima projekata i visokim funkcionerima nekretnosti odeljenja na uzdignutom podestu. Deo publike tapše. Malecki tip sa slušalicama preuzima posao DJ-a i po završetku vrcave melodije pušta jedan od novijih pop albuma, i to tiše. Primećujem da su na našem stolu dve flaše vina: crno i belo. Den nam je već napunio čaše i naikap ispijam skoro sve.

„E, to mi je trebalo“, kažem. Ovo mi se već ne sviđa. Tip u crnom nas malo mrko gleda, verovatno zato što smo prisvojili crno vino. Sebi i devojci pored sipa belo vino, nabirući nos dok to radi.

Preostalo vreme ručka, dok je Den jeo korice mog sendviča, objašnjavala sam mu kakva je bila moja nedavna „avantura u cilju smišljanja ideja“: da sam protekle dve nedelje provela kod kuće, bosa, čitajući o preživljavanju za svoj novi komplet. Ne zalazim previše u detalje, pošto se radi o stvarima koje me relaksiraju i nekako su intimne. Ne govorim mu ni da sam danas srela Meka. Verovatno bi se jako uzbudio zbog toga, a jednostavno nisam raspoložena za to.

Rađanje ideja je čudan proces. Naravno, postoji mnogo načina za to. Obični ljudi, koji traže ideje o normalnim stvarima, recimo u koju boju da okreće dnevnu sobu ili koje cveće da uzmu za venčanje, mogu naprosto odlučiti da sede i čekaju da im naiđe inspiracija ili da koriste uobičajene izvore poput časopisa i izloga prodavnica ne bi li dobili inspiraciju. Međutim, kada radite u industriji ideja, imate pregršt tehnika za njihovo osmišljavanje. Koristićete ih ne samo na poslu, već i u svakodnevnom situacijama. Znaite koju vrstu rezultata da očekujete od nabacivanja i pretresanja ideja, razmatranja modela, mentalnog mapiranja i tako dalje, a ako želite stimulativan materijal pre ćete se odlučiti za ekspediciju u cilju „snimanja“ trendova ili pronalaženja podataka na neko bizarno mesto, pošto vam je naprosto posao takav. Prošle godine u Batersiju par žena je vodilo neke seminare za samice na kojima su, pomoću flip-čartova, modela i mentalnog mapiranja, smišljale ideje o tome kako naći savršenog muškarca. Sve je bilo pomalo bljak. Den i ja smo ih zvali *Šematorke*, što nam je u tom trenutku bilo smešno.

Postoji nekoliko načina da postanete dobri osmišljavanju ideja. Prvi je da imate urođen dar. Ako je to slučaj, vi ste od onih koji uvek i u svakoj situaciji govore „Šta ako...“. Od onih koji predlažu najluđe ideje za rešenje problema koje, neočekivano, često „rade posao“. Možete biti ubeđeni da ste srećni ili čak blagosloveni čarobnim moćima, ali u stvari ste samo prirodno puni ideja. Drugi način da postanete dobri u osmišljavanju ideja je da provodite mnogo vremena u čitanju knjiga koje su napisali kreativni ili poslovni gurui ili da pohađate seminare i radionice posvećene bilo samom dolaženju do ideja ili, što je uobičajenije, osmišljavanju ideja i građenju timskog duha. U domovima i kancelarijama zaposlenih u Korporaciji Pop možete naći mnoštvo ovakvih knjiga, a najnoviji

hitovi su *Kako se zaraziti idejama*, *Kako smisliti neprolazno dobru stvar*, *Vodič do dečjeg srca za marketare* i *Neobičan biznis*. Danas se tehnike ideacije koriste u mnogim industrijama, često uz pozivanje moderatora koji će pomoći zaposlenima da se povežu, reše poslovne probleme ili smisle dizajn za novi proizvod. To je carstvo flip-čartova, markera, mozgalica za lateralno mišljenje i, naravno, igre balona.

Ako nikada niste igrali igru balona, igrali ste je bar deset puta manje nego ja. Osnovna ideja je da se grupa ljudi – vaš tim – nalazi u dirizablu koji postaje nestabilan i pašće ako nekoga ne izbacite. Dakle, igra podrazumeva debatu o tome ko bi trebalo da ostane a ko da ode. Ovaj organizovani samoubilački/ubilački ritual trebalo bi da pomogne članovima tima da se „bolje povežu“. Manje je uznemirujuće ako svi u igri odaberu likove poznatih ličnosti ili političara ili nešto slično, tako da ne molite direktno da vam poštede život, ali celo to iskustvo je opet prilično neprijatno. Vrlo je čudan izbor koristiti ovu igru za jačanje timskog duha, s obzirom da nekoliko ljudi iz grupe mora da (metaforički) umre kako bi tim nastavio dalje. Čula sam da se ova igra koristi u situacijama kada se kompanije spremaju na otpuštanja. Očito je neke kompanije koriste s namerom da ubede ljude kako su otkazi opravdani. A, mada je to možda urbana legenda – nedavno je zavladao moda među menadžerima za ljudske resurse da kroz jednosmerno ogledalo posmatraju tok igre i na osnovu rezultata odlučuju koja će otpustiti.

Međutim, to nije najgora upotreba jednosmernog ogledala za koju sam čula. Za to je odgovorna Korporacija Pop. Radi se o fokus grupi sastavljenoj od šestogodišnjih devojčica koje testiraju novu liniju kozmetike za decu. Koliko mi je poznato, niko osim mene nije smatrao uvredljivom ideju da razni direktori i marketinški stručnjaci iz velike blizine posmatraju kako devojčice gledajući se u ogledalo isprobavaju karmine i senke za oči koji, slučajno, nisu ni lansirani na tržište naše zemlje, ali dosta dobro prolaze u Sjedinjenim Državama. Možda su i drugi bili pogođeni idejom, ali nisu ništa rekli. Doduše, ni ja u stvari nisam ništa rekla. Ne bih znala šta da kažem.

Korporacije u industriji igračaka, odeće, brze hrane i muzike poznate su po korišćenju najsavremenijih tehnika za smišljanje/dobijanje ideja. Mnoge korporacije imaju takozvane idejne laboratorije ili istraživačke centre. Mekdonalds u blizini Čikaga ima Inovacioni centar Jezgro u kome eksperimentišu s raznim načinima uređenja prostora, služenja hrane, kuvanja i tako dalje. U Levisu uveliko koriste „snimače“ trendova i posvećuju

mnogo vremena takozvanom „istovaru informacija“, koji je nešto poput sesija na kojima se nabacuju i razmatraju ideje. Naći dobru ideju koja upali u ovim industrijama može značiti profit reda veličine milijardu dolara, srećne deoničare, globalnu popularnost i uspeh brenda. Zbog toga se mnoge kompanije bave samo prodajom ideja.

Međutim, Korporacija Pop ne kupuje ideje. Nedavno se posebno posvetila tome da zadrži ideaciju u okviru korporacije i da to bude, bar donekle, intuitivna ideacija. Očekuje se da pomeramo granice bez pomoći spoljnih agencija za ideje. To sve predstavlja deo Žoržove obuhvatne i opširne kreativne filozofije. Otud moje dvonedeljno plaćeno odsustvo. Istraživala sam u samoći i sad me sve ove stvari koje moram da radim na poslu ubijaju. Zaboravila sam koliko koncentracije morate da uložite samo u to da budete na poslu i komunicirate s drugim ljudima. A nisam ponela ni trenerku. Taj mejl namenjen svim odeljenjima mora da me je zaobišao.

Peto poglavlje

Ispostavilo se da skoro niko nije poneo nikakvu sportsku garderobu, s obzirom da sportsko odevanje trenutno uopšte nije moderno, a odgovorni za ovaj događaj su očigledno zaboravili da u mejl uvrste informaciju da će nam biti potrebna. Jedna devojka sa Islanda kaže da ima dve trenerke i, uprkos njenoj ponudi da jednu pozajmi nekome, i dalje ostaje otprilike sto devedeset osmoro ljudi bez trenerke. Ne znam šta bi uradili u drugim kompanijama, ali dok idemo ka Velikoj dvorani, gde će Mek održati govor, širi se priča da „oni“ (direktori? njihovi posilni?) naručuju dvesta trenerki koje će biti dostavljene pre četiri popodne.

Velika dvorana je u stražnjem delu glavne zgrade: to je prostrana prostorija visokog plafona koja je nekada bila, bar mom neobrazovanom oku tako izgleda, u nekom srednjovekovnom stilu. Dok ulazimo, bacam ka Denu pogled koji govori: *Au, ovo je neverovatno*, a potom prelazi u *Nemoj da počneš da se „povezuješ“ sa židovima ili ću se pretvarati da te ne poznajem*. Nisam sigurna koliko on uspeva da razazna iz mog pogleda jer mi odgovara prosto osmehom. Ipak, ne pipa zidove.

U središtu dvorane nalazi se nekoliko redova drvenih stolica, a još sedišta ima na jednoj galeriji gore – „Oh, Bogovi!“, šišti Den čim je

ugledao galeriju i vuče me ka njoj – i na dva izdignuta bočna dela s nekoliko velikih prozora s vitražima do kojih se dolazi širokim stepenicima. U prednjem delu je mala bina od svetlog drveta. Izgleda kao predmet koji bi par zauzetih profesionalaca napravio za svoju baštu jednog subotnjeg popodneva, inspirisan promocijama u prodavnicama tipa „uradi sam“ i emisijama o preuređenju doma. Nekako uspevam da povežem te stvari iako nikada nisam gledala emisiju o preuređenju doma. Zanimljivo je što na isti način na koji Den pokušava da se poveže s neživim predmetima (mada u šali – barem se nadam, to mu je relativno novo ponašanje), ja zaista uspevam da u vazduhu namirišem detalje pop kulture. Mora da je zbog vazduha. Loše TV emisije, uostalom, stalno putuju vazduhom; njihovi delići voze se snopovima svetlosti. Zaista, dok šetate naokolo – kupujući ili hraneći patke u parku – sve te nevidljive stvari talasaju se vazduhom oko vas. TV emisije, radio talasi, signali mobilnih telefona, GPS sistemi, delovi reklama. Možda u pupku, pored paperjastih roze gromuljica, imate zarobljene deliče reklama, a možda i neke radio emisije koju nikada nećete ni čuti. Možda to objašnjava kako znam većinu likova iz dve najpopularnije večernje sapunice u Velikoj Britaniji, a i mnoge druge stvari. Od tih stvari se ne može pobeći – barem ja ne mogu – ma koliko se trudim.

Ali nisam zato u Korporaciji Pop. Pre nego što sam dobila ovaj posao, stvarno nisam mnogo obraćala pažnju na medije, brendove ili igracke. Pre oko tri godine, neko u Korporaciji Pop (Mek? Žorž?) odlučio je da bi kompanija trebalo da potraži „novu vrstu kreativca“. Ja sam u to vreme pravila ukrštene reči za jedne nedeljne novine velikog formata. Probijajući se nekoliko godina u svetu ukrštenica, već sam bila poznata pod svojim psudonimom i po stilu koji su ljudi prepoznavali kao karakterističan. Ponekad sam dobijala i pisma obožavalaca, mada se uopšte ne radi o glamuroznom poslu. Nikada nisam odlazila u uredništvo novina, retko sam se i čula telefonom sa urednikom i vrlo malo su me plaćali. Veći deo vremena sam provodila u pidžami ili, ako sam morala da izađem, u starim farmerkama. Ako sam izlazila, to je obično bilo da se vidim s prijateljicom, Rejčel, u londonskom zoološkom vrtu, gde ona radi. Povremeno sam, kad sam bila u posebnoj stisci s novcem ili posebno usamljena, pomišljala da se i ja prijavim za posao u zoološkom vrtu. Ostatak vremena sam razmišljala o pisanju knjige. Ipak, uglavnom sam se bavila ukrštenim rečima i velikim projektom svog dede. Te stvari su mi okupirale svu pažnju.

Većina sastavljača ukrštenih reči su sveštenici u penziji iz Sarija ili pensionisana vojna lica. To je tako neobičan posao za moje godine i pol da sam se jednom našla u maloj kolumni „Moj posao“ u jednom od poslovnih dodataka novina za koje sam radila. I Rejčel se već ranije našla u toj kolumni i ona me je i preporučila novinaru. Ubrzo nakon objavljivanja kolumne, dobila sam pismo od Korporacije Pop. Želeli su ljude od ideja, tako je pisalo; ljude od ideja koji ih dobijaju na „nekonvencionalne“ načine. Da li bih došla da porazgovaramo? Tada mi nije bilo jasno šta očekuju od mene. Nekoga ko bi smišljao glavolomke za video-igrice? Imala sam neodređenu ideju i o smišljanju društvenih igara ili mozgalica. Možda su *baš to* i želeli od mene. Nisu bili naročito određeni. Tokom dva informativna razgovora, više su govorili o načinima generisanja ideja nego o mojim veštinama pravljenja glavolomki i sve mi je to prilično zbunilo. Sećam se da je to leto bilo kišovito. Dedu mi je bio u bolnici, a auto slupan. Svuda sam išla autobusom, čitajući tokom vožnje knjige o ratovanju. Idući do sedišta korporacije u Batersiju, oba puta sam promašila stanicu.

Na kraju su mi ponudili posao s povišokom platom koji podrazumeva odlazak u kancelariju i rad s drugim ljudima. U tom trenutku mi je i jedno i drugo bilo potrebno. Dali su mi prilično labava uputstva. „Smisli nešto“, rekli su. „Daj predloge. Bez pritiska“. Naravno, prve ideje su mi bile prilično klimave – gledano unazad, urnebesno klimave – ali zaista nije bilo pritiska. Ohrabrivali su me da se uklopim u tim, da posmatram šta drugi rade i kako to rade i učim na sopstvenim greškama. Na kraju sam zaključila kako bi trebalo da radim ono što već znam; piscima uvek daju taj savet. A oduvek sam znala da se bavim šifrovanjem, pa sam sastavila predlog za komplet Mali klikeraš. Naravno, nisam prosto „sastavila predlog“. Ljudi u Batersiju uvek iznalaze nove načine da prezentuju ideje ostatku tima. Napravila sam male glavolomke, i to šifrovane. Ideja je pogodila pravo u centar.

Deda, koji me je naučio svemu što znam o ukrštenicama, kriptografiji i kriptoznakama, umro je dok sam radila na tom prvom kompletu. Bilo je očekivano ali, ipak sam to jedva podnela. Između, ostalog, ostavio me je usred nezavršenog projekta i s medaljonom u koji je ugravirana čudna šifra koju je trebalo da odgonetnem. Uopšte ne volim da se prisećam tog vremena i kad ga u mislima vidim kako nezgrapno sedi na starom smeđem tepihu dok se upinje da vidi slovo u ukrštenim rečima ili pomera topa na šahovskoj tabli, još uvek mi se plaće.